

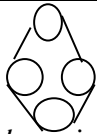

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: KEI NAI VAKAKOSO LOTU E SO...**

Maji 10, 2019: Sa tiko kei keda na Kalou: Imanueli-Gauna ni vakasamataki ni noda ca kei na loto: Lede 1 [Lent 1]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou ni noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegucegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

1. Ena macawa oqo Siga ni Turaga 10 Maji, 2019 eda na goleva kina na:

A.Nai Vakamacala me baleta nai Vakarua: I. Ena veivalenilotu kece vakaJiu [synagogue] ena tiko e na loqi e dua na kovate [cupboard] ukutaki ka tali ena i sulu duiroka, ka caka vakamatau me kenai ubi. E loma sa dau maroroi kina nai volavivigi, nai Vola ni Lawa [Torah]. Oqo nai vola ni kauta mai na bete, sa cegai ga se vivi lesu [unroll], sa wiliki sara nai matai ni vosa e tekivu kina, sa yaca talega ni vola ko ya. Nai matai ni vosa enai Vakarua na “Na Vosa” ka ni matai ni yatu vosa “Oqo na vosa...” [Devarim-Words]. Era sa kila tiko na Jiu [Iperiu] ni oqo nai otioti ni vosa nei Mosese ni bera nira butuka yani na vanua ni ‘sucu kei na oni’. Ni vakadewataki ena vosa vaKirisi, sa macala kina ni oqo nai vola e cavuti vakarua tale kina na Lawa, matai ena Lako Yani, oqo na kenai karua me vaka na macala enai Vakarua 17:18. Nai vakadewa ena vosa vaKirisi ni Karua ni Lawa [Second Law] e cala, ka dodonu ga me dua nai lavelave ni lawa ‘copy’ka sega ni Karua ni Lawa. Na kena oqo e tukuna na Lawa ka vakuria tale ena veivakaro eso se ena kena vakayacori [applications]. Meda sa dei ga nai “Vakarua” [Deutronomy...deutero-- rua, na ‘nomy’ mai na ‘nomos’ na ‘law’...ko ya na kena vakaruataki na Lawa, se na tukuni vakarua ni Lawa. Eda sa raica oti mai na veigauna e tarava, ni nodra gadreva na Daunilawa kei

ira na vuku vakaivola Tabu ena Lotu vakaJiu na nodra vola tale e rauta e 613 na lawa lalai ka vakatokai na Talmud kei na Mishna se na Oral Laws me maroroya ka tagomaka na Penitatuiki-Penteteuch se na Lawa Levu. Sa macala sara ni Vakarua, nai otioti se nai ka lima ni vola ka dokai me volai ena yacai Mosese, ia sa matata ni so tale era vakuria ka tinia nai vola ka ni sa buluti Mosese oti na Kalou. A cava na vuna me volai kina vakarua se me wiliki tale kina vakarua na Lawa? 1. Baleta ga ena 40 na yabaki na Tiko mai na Lekutu [Numbers] sa yali kina ko ira era a tekivutaka nai lakolako mai Ijipita, vakavo ga ko Mosese, Josua kei Kelepi. Era sa lako tiko ogo na luvedra kei na makubudra, sa ganita kina me soli tale vei ira na kena vakaruataki [wiliki vakarua] na Lawa. 2. Ni ra vakarau butuka na vanua yalataki, sa dodonu ga mera rogoca vou tale na Lawa, e so vei ira era a rogoca ni ra sa gone lalai ena nodra kosova na Wasadamudamu [Redsea], kei na soli ni Lawa mai Sainai. 3. Sa talaidredre ko Mosese ni sega ni muria vinaka nai vakaro me baleta na nodra gunu mai na wai ena vatu, ka sa kaya na Kalou ni sa vo ga vua e 7 na siga [na '7' ena vakasama vakaIperiu edua na gauna taucoko], sa vakavuna me soli tale kina na Lawa vei ira [T/Lekutu 20:8-12]. 4. Sa vakadeitaka ko Mosese ni ra na sotava talega na cakamana eso mera vakadinadinataka kina na kaukauwa ni Kalou e na nona veisereki. Na kosovi ni Joritani ena vanua mamaca me vaka na Wasadamudamu [Redsea], sa vakaruataki kina na kaukauwa ni Kalou [na mini crossing], na nodra Sainai lailai mai na ulunivanua ko Epali kei Karesimi me soli kina na veivakalougatataki ni Kalou kei na nodra cudruvi ni yaco na talaidredre. 5. Nai tuvatuva ni vola e vakaga nai vakarau ni veivola ni veidinadinati e tu ena gauna ko ya. Ena kila vinaka ko Mosese ka ni a susugi ena vuvale vakatui mai Ijipita ka vakaitavi talega ena veidinadinati kei ira na veimatanitu e vakadruga ko Ijipita ka ra buli me maroroya na tiko sautu. Enai Vakarua ena vaka ogo: Nai kau ni vola; Na i tukutuku ni vei ka a yaco; Na tukuni ni vuna e volai kina na Veiyalayalati; Na Veilawa e vauca na veiyalayalati [na veidinadinati]; Na veika e vakatarai se tabu me maroroya na tiko se bula ena vanua e vakolonitaki; Ko ira mera vakadinadinataka; Na veivakarua eso me vakadeitaka na veigauna mai ki muri. Nai vakarau ogo e tautauvata sara ga kei nai Vakarua: Nai kau ni vola [1:1-5]; Nai tukutuku ni veika sa yaco [1:6-4:49]; Nai vakarau se lawa me vauca na veidinadinati [5-11]; Na Veilawa me vauca na tiko veicurumaki [12-26]; Na tara kei na tabu [27-28]; Na veika e vakayacora na Kalou ena nona vakarorogo na tamata [30:19, 31:19,

32; Nai veivakarau me vauca na veigauna mai ki muri [31-34]. Sa dredre me kilai na gauna e volai kina nai vola, ia sa macala ni volai e liu nai Vakatekivu kei nai vola eso ka ni oti beka e 40 na yabaki qai volai nai Vakaru. Ni laurai nai vola ogo kei na gauna e donumaka kei na veivanua volekata ka ra veitaratara, era nanuma eso ni rairai a volai ena 2000 se 1407 BC/BCE? Kua so ni leqataka na tiki ni siga, e soli tu ga yani me vakatauvatani kina na veigauna...

Nai Vakaru 26: 1-11: 1. Ni vakarau tawani na ‘vanua ni sucu kei na oni’ sa vakaraitaka ko Mosese vei ira na Isireli na veika bibi eso mera vakayacora mera vakadeitaka ka vakananuma tikoga na veika sa vakayacora na Kalou. Enai lakolako balavu e 40 na yabaki era kana ka gunu mai na Vosa ni Kalou ka vakarota vei Mosese. II. Nira yaco ki na vanua vou, mera vakadeitaka ka vakavinavinakataka vua na Kalou nai loloma levu ni sa nodra na vanua ka me ra teivaka sara na qele. Ni sa gauna ni tatamusuki, ka veidonui kei na gauna ni Kanavata ni Lako Sivia se na Kanavata ni Macawa [Feast of Weeks-- V/Soro 23:15; T/Lekutu 28:26’ Vakaru 16:9-12] mera tusanaka na veika sa vakayacora na Kalou. Sa na tekivu vei Jekope ka lako mai na vanua ko Siria [Aremia, t.5], o koya kei na nona kawa era laki tiko vinaka taumada mai Ijipita. Ni oti e dua na gauna era sa laki tiko vakabobula mai Ijipita. Sa sega ni yali na Kalou ka ni oti e dua na gauna sa vakayacora na Kalou na nona veivakabulai. Ogo nai tukuni mera talanoataka ka mera vakadeitaka ga na cecere ni veivakabulai levu sa cakava na Kalou. III. Sa vakayagataki talega na Kanavata ni Lako Sivia me gauna me talanoataki kina na veivakabulai ni Kalou. Na gauna ni tau vuata sa matua ka cabori mei sevu kei na 1/10 me lolomataki vei ira na Livai ka ra qarava na vakacaboisoro. Ni oti e tolu na yabaki me lolomataki edua nai katini [1/10] ni vuata vua na Kalou [t 13], me ra lomani kina na Livai, vulagi, yada, malumalumu kei na dravudravua sa dodonu me dua nai vakarau. Sa gauna talega ni talanoataki kina na veivakabulai levu ni Kalou ka kauti ira mai na veivakabobulataki mai Ijipita.

B. Ai Vakamacala ni Same: Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula; ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucataka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuini, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuiki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veilutaga sa

vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same oqo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-lawaj sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame oqo. 6. Na Same 91 a vola ko Tevita, sa tukuni kina na nodra veiwekani na Isireli kei na Kalou kei na veimatani tani.

I. Same 91:1-16: I. “El Shaddai” na Kalou na nodai sasabai ena veigauna kecega, sa rauti keda, sa vakatikori keda enai yaloyalo ni Kalou kaukauwa, sa taqomaki keda mai na veileqa kecega ka tarai keda 91:1: “...ena tiko ga enai yaloyalo i Koya sa kaukauwa”. Sa sega ni yalataka na Kalou na vuravura ka sega kina na leqa kei na veika ni veivakaleqai, ia sa yalataka ga na nona veimaroroi. II. 3-8 Sa veimaroroi na Kalou ena veika e rawa ni vakaleqa na bula; na veimaroroi, sega ni kena kau laivi na veika e rawa ni tara na bula, ko ya na veika dredre e veivakaleqai, ia sa solia na veimaroroi e lomadra na tamata sa lomani ira. Ko ira oqo sa digitaki ira na Kalou ena nonai naki Sa salavata kei na Roma 8:28, “Eda sa kila ni sa cakacaka tiko na Kalou mera vinaka kina ko ira era lomani koya, ko ira sa kacivi ira ko koya me vaka na veika sa lomana”. Ni da lakosivita na veika dredre oqo sa vakatitobutaka na bula ka ‘va Kalou taka’ na vakabauta...sa bibi na kanavata, ia sa kena yavu dei ga na Kalou Dauveivakabulai. III. Ena 9-13 sa matata kina na vakaitavi ni agilosu ena bula ni tamata [Iperiu 1:14]. Na Kalou ga ena veitaqomaki ka veikeveti, sa vakayacora oqo na Mesaia. Sa ka ni rarawa ni vakayagataka cala ko Setani na tikina e 11,12 ena nona temaki Jisu [raica na Luke 4:10,11 kei na Maciu 4:6], ia sa sega ni rawai kina na Turaga. Eda kaya tiko me dau qarauni na vakayagataki ni tiki ni VT, ka rawa ni cala ena so na gauna, ka dau vakavuna na rusa ka sega ni bula! Sa dusia ga ni rawa vua na Daunivere me cavuta talega na tiki ni VT ka temaki keda kina...meda qarauna vinaka na tikina ko ya ka rawa ni da vakayagataka cala na veitiki ni VT eso. Ia sa ka talei duadua ga ni sa dau wanonovi keda ka taqomaki keda na Kalou oqo ena veigauna vinaka kei na veigauna dredre. Sa lesoni vinaka ga ko ya meda dina sara ka ravita na Kalou oqo. IV. Na 14-16 sa tuva kina na Kalou e 8 na veika ena veimaroroi ka veitaqomaki: vakabulai koya [rescure and intervene] t.14;

vakaceceretaki koya ni sa kila na yacaqu [security or protect], ‘tagi vei au, au na vakarorogo vua [sauma na masu] t.15; ai tokani ena gauna ni leqa [in time of trouble, he is there] t.15; vakabulai ko ya ka doka koya [deliverance from threat] t.15; dokai koya ka vakamamautaki koya [vindication, personal fulfilment] t.16; bula balavu ni vakaraitaka vua na nona veivakabulai [enjoyment of salvation] t. 16. E dusia talega ni tolu na ka bibi sa yalataka na Kalou ni na vakayacora: ni da lomani ko ya ena lomani keda [yadua], me da kilai koya ena kilai keda ka bula kei keda, meda masu vua ena kacivi keda.

C. Ai Vakamacala me baleta nai vola nei Paula ki Roma *Nai vola nei Paula ka volai rauta na 57 AD/ACE mai Koronica. A volai me tukuna kina na veika e nanuma ni lewe ni Tukutuku Vinaka ni bera ni butuki Roma. Sa maqosataka ko Paula na nona tukuna vakamatata na nona yakabauta vakauasivi ena vosa , “O koya oqo, nida sa vakadonui e na vakabauta, meda sa qai veivakatiki kei na Kalou ena vuku ni noda Turaga ko Jisu Karisito...” sa coka na uto ni nona vola nai vola oqo. Na Lotu mai Roma era lewena ga vakalevu ko ira na Jiu, ia sa lewe vuqa talega ko ira na kai matanitu tani era sa veisau me lotu vaKarisito. Sa cakacaka vagumatua ko Paula ena nona tukuni Jisu ka dodonu talega mera vakabauta ko ira na Jiu, dina ga ni ra kaya nira vakabauta na Kalou. Ko Jisu ga sa vakataucokotaka na nodra vakabauta na Kalou. Sa mai cava nona kaulotu ki Esia, ka sa gu na lomana me lako vaka ki Urope, e Speini kei Roma. Taumada me soqona mada nai lavo me vukei kina na Lotu Vakarisito dravudravua mai Jerusalemi [15:23-28].*

I. Roma 10:8 b-13: *Na taro: Ko sa yaco mo Lotu vaKarisito ena sala cava? Na kenai sau: Na veivakabulai ni Kalou sa voleka sara vei keda yadua me vaka ga na voleka ni gusuda kei na yaloda [utoda] ena noda bula. Sa bibi kina na noda cavuta ka yakabauta na dina ni nona mate kei na nona tucake tale mai na mate na Karisito. Na tikina e 9-12, na tikina vinaka meda cavuqaqataka. Ena tikina 11 sa sega ni kenai balebale ni na malumu tu ga nai lakolako vaKarisito, sa tu talega na kena veidelana, qakilo, buca kei na tokaitua. Sa vakadeitaka ko Paula ni Kalou ena dina tikoga ka maroroya na nona yasana ni veiyalayalati. Ena vakalougatataki ira era dina tu ena nodra vakabauta na nona Vosa ni ra talairawarawa vua na Kalou se vakayacora na nodra yasana ni veiyalayalati. Sai koya ga ko ya na ka meda vakayacora na tamata kecega...sa bibi na noda yakabauta na Turaga ko Jisu sa Tucake tale mai na mate. Na gusu ga sa tusanaka na Karisito kei na yalo sa vakabauta na Karisito, sa soli vakailoloma vua na bula se bula tawamudu; veitalia ga se ko Jiu se kai matanitu tani [13].*

D. Ai vakamacala me baleti Luke: *E vica na tikina bibi meda kila taumada: 1. Na veivakabulai sa mai vakayacora na Kalou ena bula nei Jisu sa baleti yuravura taucoko, [inclusive]: a. Ko Luke ea sega ni vakacuruma nai tukutuku me kua ni vunautaki nai Tukutuku Vinaka vei ira na kai Matanitu tani me vaka e kune ena Maciu 10:5-6 [cf Marika 6:7-13; Luke 9:1-6]; b. E sega talega ni vakacuruma na veitalanoa ni*

marama ni Kenani kei Jisu ena Maciu 15:21-28 [cf Marika 7:24-30]; c. Ko Luke e sega so ni vakabibitaka na kena vakayacori na parofisai mai nai VTM me vakataki Maciu. Ia me vakataki Maciu e rau tukuna na kawa i Jisu: ko Maciu e tekivu mai vei Eparaama; sa talei nida wilika ni ko Maciu e vakacurumi rau na yalewa ko Reapi, na yalewa dautagane me kawa mai kina ko Jisu kei Ruci na yalewa ni Moapi. Dina ga ni sega ni tukuni rau na yalewa e rua ko Luke, ia sa tekivu mai vei Atama ki Vua na Kalou [Luke 3:38]. Koi rau na dauvolavola erau sa dusia ga na Nona veidigitaki na Kalou ka sega ni dodonu me beci koya kina e dua na tamata, tagane se yalewa. 2. Sega ni vakataki Maciu kei Marika, ko Luke sa qarauna me tekivutaka na nonai tukutuku me salavata kei nai tukutuku ni gauna ko ya [raica e cake “an orderly narrative/account”--- “mai nai vakatekivu, me’u veidutaitaka nai vola vei kemuni,” Luke 1:3]: na bula vakapolitiki, vakailavo, bula veimaliwai kei na bula vakavanua [historical/geopolitical]. Na nona Kosipeli sa vakarautaki me baleti vuravura raraba; sa vakarau tu na vanua, ko ya sa koto donu na veiliutaki ni vanua me ciqoma na Nona lako mai ko Jisu. 3. E levu cake na nona tukuna vakamatailalai na bula, mate kei na tucake tale ni Turaga ko Jisu. E levu cake nai talanoa me vakadinadinataka na tucake tale ena Nona vakaraitaki Koya ko Jisu vei iratou na tisaipeli. 4. E vakavolekati keda sara enai talanoa totoka ni yuvale [pen-portraits], me vakataki: Elisapeci kei Sakaraia [1:5-25,57-80], Meri kei Josefa [1:26-56;2:1-26, 41-52]; Simione kei Ana [2:25-38] kei Joni na Dauveipapitaisotaki [3:1-20]. Oqo ko ira na turaga kei na marama ea sotava ko Jisu ena Nona bula. 5. Nai talanoa e rawa nida vakasamataka, se meda veitalanoa kina ka raica na kena yaga ena noda bula, me vaka oqo: Na nodra vakadinadina ko ira sa rawai ena bula mai Vua na Dauveiqaravi Levu, ka sa yaco me nodrai Vakabula na Turaga ko Jisu [1:1-2], me vakataki ira oqo: na marama ka lumuta na yavai Jisu ena waiwai [7:36-50]; ko Sakeusa ena nona a vakabulai koya ko Jisu, ena nona lakovata kei koya ki nona vale [19:1-10]; na Nona sota kei ira eso tale na Nona tisaipeli, ka sega ni okati kina ko iratou na lewe 12, ko ya ena gaunisala ki Emeo; kei Kaliopasa kei na nonai tokani? Na watina beka? [24:13-15]. 6. Sa tukuna e dua na Jisu dauveikauwaitaki ka dauloloma: na marama ka lumuta na yavana [7:36-50], na marama turuvidrabalavu ka yabaki 12, ena nona a tara na tutu ni sulu i Jisu ena gaunisala; kei Jairo [8:41-42,49-56] me la’ki vakabula na luvena yalewa yabaki 12 [8:43-48]; na vada mai Neini ka vakabulai na luvena tagane [7:11-17]. 7. Na talei kei na titobu ni loloma mai vale [ni Kalou], ena veivosoti kei na Nona bokoca nai valavalaca, me vaka nai talanoa ena Luke 15:1-32: na sipi ka yali, na tiki ni siliva ka yali [ka rawa ni vakadewataki ni vosa vakatautavata oqo ni ‘Kalou,’ e vaka na yalewa, se na marama], me vaka: na gone sa yali, na gone cidroi se na loloma mai vale...na loloma ni Kalou sa dei tu ga ka sa sega sara ni veisau. 8. Na nodra kauwaitaki na dravudravua, tamata e biligi tani ka vakalolomataki ka okati kina ko ira na marama. Sa vutuniyau ko Luke enai talanoa e veivakaugeti ka veilauti me yaga ena noda bula ni soKalou, kei na noda vakadinadinataka Jisu kei na noda veiqaravi ena vanua eda bula kina.

I. Ena Siga ni Turaga sa oti 03 Maji eda a vakananuma kina na veika e yaco mai na ulunivanua ko Eremoni, na Matalia ni Yagoi Jisu; nona vakadeitaki koya ko Jisu ni sa Luve ni Kalou kei na nonai tavi me colata nodai valavalaca ena kauveilatai. Sa oti na noda vakananuma nai ka 6 Maji na ‘Ash Wednesday’: Siga Vukelulu ni Dravusa, eda tusanaka kina nida sa kuvu ni qele [Vakatekivu 2:7], eda na lesu tale ki na kuvu ni qele na vanua ga e da a buli mai kina [qele...ena vosa vakaIperiu na ‘top soil’, se qele bulabula]. E so na veivale ni lotu sa vakayacori kina na lotu ena Vukelulu, sa dau kenai vakarau me boro na yadredra ka dau cavuti kina na vosa meda dau nanuma tiko me baleti keda na tamata, “Ko lako mai na soso, ko na lesu tale ki na soso.’ Sa dusia ga na valani kei na malumalumu ni noda bula ka vakadeitaka ga na bibi ni noda vakaraviti keda vua na Kalou, o Koya a buli keda mai na soso se qele. Me da vakarau tiko enai ka 6 Maji na ‘Ash Wednesday’: Siga Vukelulu ni Dravusa ka tekivu kina na vakananumi ni nona Rarawa na Turaga. Sa nuitakia ni dua nai tuvatuva sa vakarautaki tu me baleta na Siga ni Dravusa, ke sega, me qai nanumi ena Siga ni Turaga nai ka 10 Maji. Ni oti nai 10 Maji sa veitaravi mai na Ledi [Lent 1-5], na

noda sala vata kei Jisu ena nona gaunisala ki na kauveilatai kei na Macawa Tabu [Epereli 15- (19 na Siga ni Mate-Good Friday) kei na Tucake Tale-Easter Sunday [21].

II. Ena macawa oqo eda goleva kina nona temaki na Turaga ko Jisu. Na Luke 4: 1-13, nai talanoa ni nona temaki se na gaunisala e so e rawa ni vakayagataka ko Jisu me vakayacora kina nai tavi sa talai mai kina ki vuravura, koya me ia na veivakabulai. [raica talega na Maciu 4:1-11]. Biuti rau vata mada ka vulici rau; sa duidui ga nai tuvatuva ni veitemaki a yaco. Erau tekivu ruarua ena vukici ni vatu me madrai. Ko Luke e tukuna tarava na ulunivanua cecere ka kenai ototi na nona vakadaberi ena tuvuka ni vale ni soro mai Jerusalemi ka vakarota ko Setani me lade. Ko Maciu ei karua, na nona vakadaberi ena tuvuka ni vale ni soro ka qai muri na ulunivanua cecere. Erau sa dui nakita nai tuvatuva oqo ka salavata kei nai naki ni nodrau dui Kosipeli. III. Nai talanoa ni veitemaki sa yaco ni oti ga na nona papitaiso mai na Joritani ka sa vakadeitaka kina ko Jisu ena vosa sa rogo mai lomalagi, “*O iko na noqu gone ni toko; au sa dau vinakati iko vakalevu.*” Eda sa raica oti nai balebale ni veivosa ko ya ena nona Papitaiso ko Jisu. Sa tekivu nai talanoa oqo ena nona sa vakasinaiti ko Jisu ena Yalo Tabu. Sa lako cake ki na vanua dravuisiga, veivatu ka veidelana, katakata ka lailai sara na vunika [wilderness]. Sa tekivu vakasamataka na sala cava me muria me vakayacora kina nai naki kei na veitalai ni Kalou me baleta na Nona vakabulai vuravura. IV. Na tolu na veitemaki se sala duidui sa vakavotui vei Jisu me vakayagataka me vakayacora kina na nonai tavi e vuravura [oqo e tolu ga, ia eda kila ni levu sara na sala ni veitemaki, ka da wilika ena Kosipeli e va: Maciu, Marika, Luke kei Joni] . Sa sala talega se veitemaki sa vakayagataka ko Setani me rawai Jisu kina ka me vakadaroya nai naki savasava ni veivakabulai ni Kalou: *Ko Luke sa vola ni vakayagataka ko Jisu na Vosa ni Kalou me sabaya kina na vere nei Setani; sa vakayacora vakakina ena veitemaki tolutolu.* 1. Sa oti e vasagavulu na siga [dua na gauna balavu se gauna taucoko], e sega ni kana ko Jisu, sa ia tikoga na masu vei Tamana. Sa tarai koya talega na via kana vakaitamera. Na veivatu ena delana koya e vaka tu ga nai rairai ni buli madrai; baleta ni sa Luve ni Kalou, sa tu vua na kaukauwa vaKalou, sa rawa vua me vakayagataka me vukica na veivatu mei buli madrai ka kania me mamau kina. Nida rai vakayawa yani ki vuravura, sa tu e milione na vakaloloma kei na via kana: sa rairai sala vinaka oqo, me vakayagataka ga na

kakana [madrai] mera kana ka mamau kina na tamata ka ra na qai muri Jisu. Sa raica na Turaga ni madrai vakayalo ga, na vosa ni Kalou sai koya na ka dina e gadreva na tamata [Vakarua 8:8-9]. Ena Joni e kaya kina ko Jisu ni ra sega ni vaqarai koya ena vuku ni nodra via kila nai balebale ni cakacakamana e vakayacora ko Jisu, ia ena vuku ga ni sa vakamamautaki na ketedra [Joni 6:26-27]. Sa yaga na madrai ka vakaotia na viakana vakayago. Eda kaya ni sa sinai tu ko vuravura ena milioni era via kana tu: Sa kenai wali li na nodra vakani ena madrai? Io sa kaya e lewe vuqa ni sai koya ko ya nai wali ni leqa. Ni da raica sara vakatitobu, sa matata ni donu tu na bula ni tamata, ena rawa nira qai lomasoli; sa yaga vakalevu dina sara na vakabauta ka kilai na Vosa baleta ni sa yaga ka tawamudu na Vosa ni Kalou. 2. Nai karua ni sala sai koya na nona temaki me vakayagataka na kaukauwa ni vuravura, nai yaragi me valuta kina na vuravura kaukauwa oqo. Sa rawa ni tala mai na Kalou na mataivalu mai lomalagi [raica na Maciu 26:53-54] me vakarusa na meca nei Jisu, era na qai vakarorogo na tamata kecega. Na sala ni nodra vakasaurarataki na tamata se muri na sala kaukauwa, sa rawa ni vagolei ira na tamata mera gole vei Jisu. Eda raica ni vakayagataka ko ira na veiliutaki na sala ni veivakasaurarataki, na vuaviri [coupe], na matanitu me veiliutaki ga e dua ena kaukauwa vakamataivalu [dictatorship], se sala ni veiliutaki ena lewa ni dua nai lawalawa ka nona e dua ga na lewa [communist]. Sa raica ko Jisu ni sega ni sala vinaka, ka yalani ga ke vakayagataka na kaukauwa ko ya ka ra vakasaurarataki na tamata mera muri koya. Sa yali kina na dodonu ni tamata yadua me vakatulewa. Sa sega ni sala vaKalou koya, ia sa sala ga e vinakata ko Setani ka okati kina e lewe vuqa na dauveiliutaki dauveivakasaurarataki e vuravura [Vakarua 6:13, 10:20]. 3. Nai katolu ni sala se veitemaki, ko ya me vakayagataka ga na caka mana me sala me muria me vaka era vinakata na Jiu e dua nai vakatakilakila ko ira na kai Kirisi na vuku [Maciu 12:38; I Koronica 1:20-25]! Oqo na sala era vinakata vakalevu na tamata, me kune se vakayacori e dua na cakacaka mana se cakacaka veivakurabuitaki. E lewe vuqa era muri ena gauna koya baleta ga na cakamana; ena gauna talega oqo e lewe vuqa talega era waraka mera raica e dua nai vakatakilakila vakaoqo era na qai muri Jisu [Same 91.11-12 Cavuta nai VT ko Setani, ia e kauta cala mai na Same ko ya [out of context]; Vakarua 6:16, sauma talega mai nai VT ko Jisu na vosa nei Setani, ia e donu vinaka na vanua e kauta mai kina- contextual] . Ko ira na Kirisi era boletaka na vuku, sa

tara kece na noda bula ena gauna oqo...sa bibi na vuku, ia sa tiko talega ena dua na yasana na Vakabauta, oqo na vakasama sa vakabibitaka ko Paula. V. Sa sega ni rawai ko Jisu ena veitemaki se veisala ko ya me vakayacora kina na loma ni Kalou. Ia sa rai yani ki liu, ka raica ni sala taudua ga sai koya na kauveilatai, na sala ni loloma me rawa kina ka vakadruka na vuravura kaukauwa [*God uses His weakness, his Love to conquer the mighty world*]. Oqo na sala ga e ratou a veivosakitaka kei Mosese kei Ilaijia ko ya na nona laki ‘ciba’ [*depart or exodus*] ki Jerusalemi [Luke 9:29-32]. VI. Na tevoru ‘sa lako tani vua ka yacova ena dua na gauna’ sa kenai balebale ga ni sa sega ni yali sara vakadua, sa veitemaki tikoga. Eda vakadindinataka oqo ena bula nei Jisu, e sega sara ni oti na veitemaki, sa yaco tikoga me yacova sara na kauveilatai. Sa vakakina na nona temaki keda ko Setani, sa sega sara ni vucesa se vakacegu rawa. Sa bibi kina na noda kabi tikoga vei Jisu ena veigauna kecega ni noda bula. Me kua sara na wele, se moce. Me wasoma ka dei na wili VT, masumasu kei na veitokani vakayalo. Me biu laivi sara na veitokani e so e vakatubura na rawai ena veitemaki, leqa kei na dravudravua vakayago, vakayalo talega.

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [*Bible Study Methods*], na sala ni vakadewataki ni vosa [*exegesis*]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [*context*]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [*what*]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [*when*]? A cava na vuna [*why*]? Caka/yaco/rawa vaka evei [*how*]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataki ni gauna [*tenses*]: “Au a lako!” [*past*], “au sa lako!” [*present*] kei “au na lako!” [*future*]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [*Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina*] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [*geography*], nai tovo ni bula, [*culture and traditions*], na veika e yaco ena gauna koya [*history*], kei nai vakarau ni nodra volavola [*literature*].K.Ia sa dei tu ni oqo na vosa ni Kalou, e vosa bula [*Ipiriu 4:12*]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna oqo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [*Commentary*] se *Dictionary of the Bible* kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioi mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa oqo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo